

A NYELVTANULÁSI STRATÉGIÁK SZEREPE A KÍNAI NYELV TANULÁSÁBAN

Az utóbbi időben Magyarországon az oktatás teljes vertikumában – az általános, a közép-, és felsőoktatásban tanulók körében – megnőtt az érdeklődés a kínai nyelv tanulása iránt. A növekvő igény szükségessé teszi, hogy olyan kutatások szülessenek, amelyek megalapozzák a kínai nyelv tanításának elméleti és gyakorlati hátterét.

A jelen kutatás célja, hogy feltárja a kínai nyelv elsajátítására jellemző tanulási módokat, a nyelvtanulási stratégiák használatát, stílusát, azokat a jellegzetességeket és összefüggéseket, amelyek a magyar nyelvtanulóknál a kínai nyelv eredményes elsajátításának folyamatát meghatározzák.

A kutatás segítséget nyújthat abban, hogy megismerjük, milyen nyelvtanulási stratégiák és nyelvtanulási stílusok jellemzőek a magyar nyelvtanulókra a kínai nyelv sikeres elsajátításában, az egyes háttérváltozók hogyan befolyásolják a nyelv sikeres elsajátítását. A kutatás eredményei hasznosak és beépíthetők lehetnek a kínai-, mint idegen nyelv eredményes oktatásában.

1. A vizsgálati minta bemutatása

A vizsgálat 2011 tavaszától 2013 februárjáig 227 egyetemista részvételével zajlott. A kínai nyelv nyelvtanulási és szóbeli nyelvtanulási stratégiáinak felmérését az idegennyelv-tanuláshoz kapcsolódó két kérdőív segítségével mértem fel. Az egyik-, az R. L. Oxford által kifejlesztett SILL (Strategy Inventory for Language Learning) kérdőív magyar nyelvű módosított változata volt, a másik-, pedig a nyelvtanulási stílusok vizsgálatára kifejlesztett Learning Style Survey kérdőív magyar nyelvű változata. A kérdéseket a megkérdezettek személyes adataira és nyelvtanulási hátterére vonatkozó információs résszel egészítettem ki (nem, életkor, nyelvtudás szintje, nyelvtanulásban eltöltött idő, a kínai nyelvtanulás motivációja, nyelvvizsga megléte, kínai ösztöndíj).

Az adatbevitel az Excel táblázatkezelő programjával, a kérdőívek adatainak elemzése az IBM SPSS Statistics 20 matematikai statisztikai programcsomag használatával történt. Az adatok elemzése során varianciaelemzést (Anova), diszkriminancia-elemzést, sokdimenziós skálázást (Multidimensional Scaling),

faktorelemzést és látens változók útelemzését (LVPLS modell – Latent Variables Path Analysis with Partial Least-Squares Estimation) használtam.

A stratégiák jobb megismerése érdekében a kvantitatív elemzésen túl hét magyar anyanyelvű kínai nyelvtanulóval készítettem interjút. Az interjúkészítéssel az volt a célom, hogy a kutatás kvantitatív részeredményeit a diákok egyéni és személyes tapasztalataival egészítsem ki.

2. A kutatás eredményeinek összefoglalása

Az egyetemista kínai nyelvtanulók nyelvtanulási stratégiáinak preferenciasorrendje a következőképpen alakult:

	Stratégia	Átlag	Szórás
1	Kompenzációs stratégia	4,09	0,52
2	Metakognitív stratégia	3,81	0,62
3	Szociális stratégia	3,57	0,70
4	Kognitív stratégia	3,51	0,58
5	Memorizációs stratégia	3,12	0,71
6	Érzelmi stratégia	3,11	0,68

1. táblázat: A stratégiacsoportok átlagpontjainak sorrendje

A kompenzációs stratégián kívül a metakognitív, a szociális és a kognitív stratégiák is a magyar nyelvtanulók kínai nyelvtanulásának *gyakran használt* stratégiái közé kerültek.¹A kognitív stratégia gyakorisági értéke viszont a metakognitív és a szociális stratégia használatának gyakorisági értéke mögé szorult, ami azt jelenti, hogy a magyar nyelvtanulók *gyakrabban* használnak kompenzációs, metakognitív és szociális stratégiákat, mint kognitív stratégiákat kínai nyelvtanulásuk során. A memorizációs és az érzelmi stratégia alacsony használati gyakorisága azt jelenti, hogy a magyar nyelvtanulók kínai nyelvtanulásuk során ezt a két stratégiát csak *néha* veszik igénybe azért, hogy sikeresebbé tegyék nyelvtanulásukat.

¹ Oxford szerint, amennyiben az adott stratégia előfordulási gyakoriságának középértéke 1,0–1,4 közé esik, úgy az *nem használt* stratégia. A 1,5–2,4 közötti érték a *keveset használt* stratégiára utal, a 2,5–3,4 közötti érték a *néha használt*, míg a 3,5–4,4 közötti érték a *gyakran használt*, végül a 4,5–5,0 közé eső érték az igen gyakran használt vagy *mindig használt* stratégiára vonatkozik. Oxford 1990: 300.

A magyar nyelvtanulók intenzív stratégiahasználók, sok stratégiát vesznek igénybe kínai nyelvtanulásuk során. A kompenzációs stratégia olyan nyelvtanulási stratégia, amelyet a nyelvtanuló azért vesz igénybe, hogy leküzdje a tudásbeli hiányosságokból fakadó nehézségeket.² A nyelvtanulási hiányosságok leplezésére és leküzdésére irányuló kompenzációs stratégia használata inkább a kevésbé jó nyelvtanulók körében gyakori.³ A magyar nyelvtanulók körében a kompenzációs stratégiák használata mutatta a legmagasabb használati értéket (átlag = 4,09). A kompenzációs stratégiák használatát mérő kérdések közül a „kínai nyelv tanulásában fontos a kínai kultúra ismerete” stratégiájának használata okoz nyelvtanulásbeli hiányosságokat (átlag = 4,3).

A kompenzációs stratégiák használatán kívül a metakognitív stratégiacsoport magas használati gyakorisága (átlag = 3,81) jellemzi a magyar nyelvtanulókat. Ezek közül első helyre került a figyelem összpontosítására irányuló „mindig figyelek arra, amit a tanár az órán mond” (átlag = 4,4), valamint a saját tanulást erősen szabályozó külső kontrollt mérő „próbálok megtalálni annak a módját, hogyan válhatok jobb nyelvtanulóvá” metakognitív stratégia használata (átlag = 4,22).⁴

A kínai nyelv nyelvtanulási stratégiáinak eddigi kutatási eredményei nagy különbséget mutattak ki az egyes nemzetek nyelvtanulóinak metakognitív stratégia használatában. A japán és indiai származású kínai nyelvtanulók gyakran használnak metakognitív stratégiákat. A japán nyelvtanulók nemcsak nyomon követik saját nyelvi fejlődésüket, hanem ahhoz tervet is készítenek.⁵ Chen Xiaofen az Európa különböző országaiból érkező kínai nyelvtanulóknál a metakognitív stratégiák alacsony használati gyakoriságát figyelte meg.⁶ Wen Qiufang tanulmánya is a metakognitív stratégiák használatának alacsony gyakoriságát mutatta ki.⁷ A magyar tanulók angol nyelvtanulásával kapcsolatban Tar Ildikó kutatása is arra az eredményre jut, hogy a megkérdezett nyelvtanulók csupán 5,9%-a használ a saját tanulás szabályozásával kapcsolatos metakognitív technikákat.⁸

A metakognitív stratégiák magas gyakoriságú használatát magyarázhatja az, hogy a magyar nyelvtanulók nagyon tudatosan keresik azt a módszert,

² Oxford 1990: 48.

³ Napravszky et al. 2009: 71.

⁴ A metakognitív stratégiák használatával a nyelvtanuló a megtanulandó anyagot megszervezi, a tanulást megtervezi. Oxford a metakognitív stratégiáknak három típusát különböztette meg: a tanulásra összpontosító, a tanulás megtervezése és megszervezése, valamint a tanulás értékelésével kapcsolatos metakognitív stratégiai alcsoportot. Oxford 1990: 137.

⁵ Wen 1996: 41.

⁶ Chen 2008: 54.

⁷ Wen 1996: 38.

⁸ Tar 2007: 138.

amely alkalmas és segíti őket a hatékony kínai nyelvtanulásban. Ahhoz, hogy a kínai nyelvet tanulók rájöjjenek, mely stratégiák alkalmazhatók a nyelv jobb elsajátítása érdekében, hosszabb időnek kell elteltie.

Érdekességként hozható fel, hogy a nyelvtanulás tervezését, szervezését, értékelését igénylő (metakognitív, kognitív) metakognitív stratégiák gyakori használatát diszlexiás tanulóknál figyelték meg.⁹

Az, hogy a magyar nyelvtanulók a stratégiák legtöbbszörét *igen gyakran* használják, kétféleképpen értelmezhető. A már tanult nyelveknél megszerzett idegennyelv-elsajátítási tapasztalatra a szakirodalom úgy hivatkozik, hogy a nyelvtanulási tapasztalat és a megszerzett ismeretek pozitív transzferként segítik a nyelvtanulót egy további nyelv tanulásában. „Kétségtelen tény, hogy a már tanult egy vagy több idegen nyelv is fontos szerepet játszik egy később elkezdett idegen nyelv tanulásában”.¹⁰ A kínai nyelv tanulásában a már elsajátított idegen nyelveknél alkalmazott stratégiák használata kevésbé vagy nem nyújt segítséget, ezért a kínai nyelv kezdeti tanulásának szakaszában jelentkező nehézségeket a nyelvtanulók úgy igyekeznek legyőzni, hogy nagyon aktívan használják nagyon sok stratégiát. Ezért a más nyelvek tanulása során alkalmazott stratégiák szerepe a kínai nyelv tanulásának kezdetén elhanyagolható.

Az intenzív stratégiahasználat azonban egyfajta tanácstalanságot jelenthet, ami esetlegesen nem megfelelő stratégiahasználatban mutatkozik meg: „*Otthon is rengeteget próbálkoztam, hogy mi lehet a leghatékonyabb, mert nem volt semmilyen eszköztáram, soha senki nem mondta, hogyan tanuljak. Azért jó kínaiul tanulni, mert saját magamon kísérleteztem, hogy az agyamat mire tudom ráállítani...*”.¹¹

3. A magyar nyelvtanulók kínai nyelvtanulási stratégiái

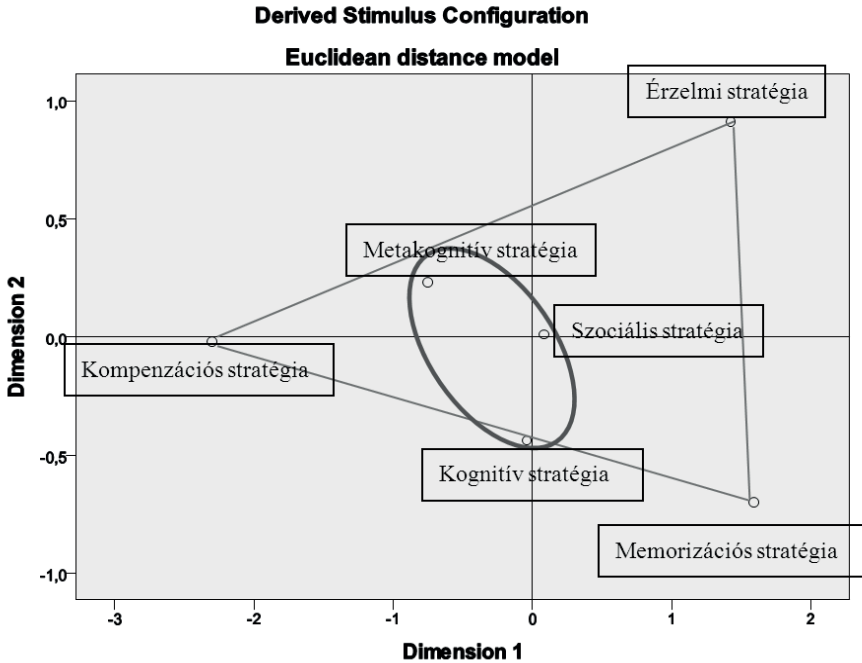
A sokdimenziós skálázás legkisebb térelemzése segítségével felállítottam azt a modellt, amely a magyar nyelvtanulók kínai nyelvtanulási stratégiáinak használatát jellemzi.¹²

⁹ Napravszky et al. 2009: 69.

¹⁰ Budai 2010: 12.

¹¹ Kozjek-Gulyás Anett 2013: 91.

¹² MDS: Multi Dimensional Scaling (sokdimenziós skálázás). Az inputok elhelyezkedését a térben a pontok által kialakított geometriai alakzat adja. Ez az adatelemzési módszer kiválóan alkalmazható a társadalomtudományok, a pszichológia és a szociológiai vizsgálatok nehezen értelmezhető, puha adatainak elemzésekor (Lengyel 1999: 54).

1. ábra: A nyelvtanulási stratégiák MDS-modellje

A nyelvtanulási stratégiák hat csoportjának térben való elhelyezkedéséről az állapítható meg, hogy a magyar nyelvtanulók kínai nyelvtanulását három stratégia, a szociális, a metakognitív és a kognitív stratégiák gyakori használata határozza meg. Ezeket az *elsődleges stratégiákat* három *másodlagos* – az érzelmi, a kompensációs és a memorizációs – *stratégia* veszi közre egy háromszög alakban. Az elsődleges, központi stratégiáknak a másodlagos stratégiákkal való szembenállása azt jelenti, hogy ezek a stratégiák kevésbé dominánsak a kínai nyelv tanulásában. Azok a nyelvtanulók, akik érzelmi stratégiákat használnak, kevésbé használnak memorizációs és kompensációs stratégiákat. Azok, akik kompensációs stratégiákat használnak, kerülnek a memorizációs és az érzelmi stratégiák használatát – innen adódik a háromszög.

Az *elsődleges szerepet játszó stratégiák* közül a metakognitív stratégiák használata a második legfontosabb a magyarok kínai nyelvtanulásában. A kínai nyelv elsődleges stratégiáinak – a metakognitív, a kognitív és a szociális stratégiáknak – a gyakori használata inkább a nőkre jellemző.

A kognitív stratégiákat legkevésbé az egy évnél kevesebb ideje kínai nyelvet tanulók csoportja használja, leggyakrabban pedig azok, akik már négy éve tanulják a kínai nyelvet.

A kognitív stratégiák kevésbé gyakori használatának egyik lehetséges magyarázata, hogy a szavak gépies, monoton ismétlése a nyelv tanulását unal-

massá teszi. Másik magyarázat az, hogy a nyelvtanuló kevésbé ismer olyan technikákat, amelyek a kognitív stratégiák hatékony használatát segítik elő. A kognitív stratégiák gyakori használatát a nyelvvizsga megszerzésének külső motivációja pozitívan befolyásolja.

A magyar nyelvtanulók kínai nyelvtanulásában *másodlagos szerepet játszó stratégiák* közül-, a memorizációs stratégiák használata különbözteti meg leginkább egymástól az egyes nyelvtudással rendelkező nyelvtanulói csoportokat. A nyelvtudás szintjének emelkedésével a memorizációs stratégiák használata gyakoribbá válik. Az, hogy a memorizációs stratégiák gyakori használata a kezdő nyelvtanulókra jellemző, érthető, hiszen a nyelvtanulás kezdeti szakaszában az írásjegyek, a kiejtés memorizálása egyfajta kihívást jelent a kezdő kínai nyelvtanuló számára. Azonban nem erre a nyelvtanulói csoportra, hanem a több mint négy éve kínai nyelvet tanuló nyelvtanulókra jellemző a memorizációs stratégiák gyakori használata.

A memorizációs stratégiákat az *átlagos* vagy *nem jó* nyelvtanulói csoporttal szemben a *jó nyelvtudás szintjével* rendelkező nyelvtanulók csoportja preferálja.

A kínai nyelvtanulásban eltöltött idő háttérváltozója pozitívan befolyásolja a memorizációs és a kognitív stratégiák használatát.

A kompenzációs stratégia használata a kínai nyelv tanulása során a magyar nyelvtanulók állandó stratégiájának tekinthető (beleértve a *jó nyelvtudással rendelkező nyelvtanulói csoportot is*). A nyelvtanulásban eltöltött idő előrehaladtával nemhogy nem csökken a kompenzációs stratégiák használata, hanem ennek a stratégiának az egyre gyakoribb használata valamennyi nyelvtanulói csoportra egyaránt jellemző. A kompenzációs és a kognitív stratégiák gyakori alkalmazása a célnyelvi környezetben eltöltött nyelvtanulás háttérváltozójának függvényében módosul.

4. A magyar nyelvtanulók kínai szóbeli nyelvtanulási stratégiái

A magyar nyelvtanulók a kínai nyelv szóbeli elsajátításakor *gyakrabban* vesznek igénybe a nyelvtanulás irányításával, szervezésével kapcsolatos stratégiákat (átlag = 3,65), mint magával a nyelvhasználattal kapcsolatos stratégiákat (átlag = 3,29).

A nyelvhasználatra vonatkozó stratégiák két alcsoportja közül a hagyományos stratégiák használatának gyakorisága (átlag = 3,29) – a formacentrikus gyakorlás, a pontosságra törekvés stratégiája, az anyanyelv használatának stratégiája – magasabb értéket kapott, mint az olyan nem hagyományos stratégiák használata (átlag = 3,06), mint a kompenzációs, az értelmes gyakorlás, a folyamatosságra törekvés, az anyanyelv elkerülésének stratégiahasználata.

A hagyományos szóbeli nyelvtanulási stratégiák használatában az anyanyelv használatának stratégiája kapta a legmagasabb használati gyakorisági értéket

(átlag = 4,09). Ezt a pontosságra törekvés stratégiája (átlag = 3,9), a metakognitív stratégiák (átlag = 3,83), a kompenzációs stratégiák (átlag = 3,75) és a szociális stratégiák (átlag = 3,57) *gyakori* használata, valamint a formacentrikus gyakorlás (átlag = 3,47) *néha használt* stratégiája követte. A nem hagyományos szóbeli stratégiák használata közül *néha használt* stratégiának számít az anyanyelv elkerülésének stratégiája (átlag = 3,45), az értelmes gyakorlás (átlag = 2,83) és a folyamatosságra törekvés stratégiája (átlag = 2,65).

	Szóbeli stratégia	Átlag	Szórás
1	Anyanyelvhasználat	4,09	0,90
2	Pontosságra törekvés	3,9	1,12
3	Metakognitív stratégia	3,83	0,77
4	Kompenzációs stratégia	3,75	0,73
5	Szociális stratégia	3,57	0,95
6	Formacentrikus gyakorlás	3,47	0,78
7	Anyanyelv elkerülése	3,45	1,19
8	Érzelmi stratégia	3,27	0,89
9	Értelmes gyakorlás	2,83	0,83
10	Folyamatosságra törekvés	2,65	1,11

2. táblázat: A szóbeli nyelvtanulási stratégiák átlagainak sorrendje

A magyar nyelvtanulók szóbeli stratégiahasználati modellje (2. ábra) szerint a kínai nyelvtanulás szóbeli stratégiáinak használata egy „oldalra dőlt kaspó” (vagy egy U -alakú patkó) alakját veszi fel, amelyen az egyes stratégiák szinte megszakítás nélkül, láncszemekként fűződnek fel. A nyelvtanulók szinte valamennyi szóbeli nyelvtanulási stratégiát állandóan és intenzíven használják annak érdekében, hogy emeljék és javítsák szóbeli kínai nyelvtudásuk szintjét.

gyakorolt kommunikáció képes azokat a hiányosságokat leküzdeni, amelyeket az osztálytermi és az anyanyelvi környezetben tanult szituációk nem. A nyelvtanuló a célnyelvi környezetben szembesül a kulturális hiányosságokból adódó stratégiák használatával. Amíg az anyanyelvi környezetben a kultúra ismeretének hiánya jelenti a legnagyobb nehézséget, addig a célnyelvi környezet a kulturális hiány tudatosításával, a nyelvi-, kulturális különbségek feltárásával az anyanyelv használatot teszi gyakoribbá.

A célnyelvi környezet az olyan nem hagyományos stratégiák használatára is hatással van, mint a nyelvi és kulturális inputok feldolgozásában szerepet játszó értelmes gyakorlás stratégiája. Szintén a célnyelvi környezet – és kevésbé a nyelvi képességek szintje – befolyásolja a leghatékonyabban a kínai nyelv szóbeli tanulása irányítási, szervezési és nyelvhasználati stratégiáinak eredményességét és sikerességét. A *szóbeli metakognitív stratégiák* gyakori használatát a jó nyelvtudással rendelkezők csoportjánál még inkább felerősíti.

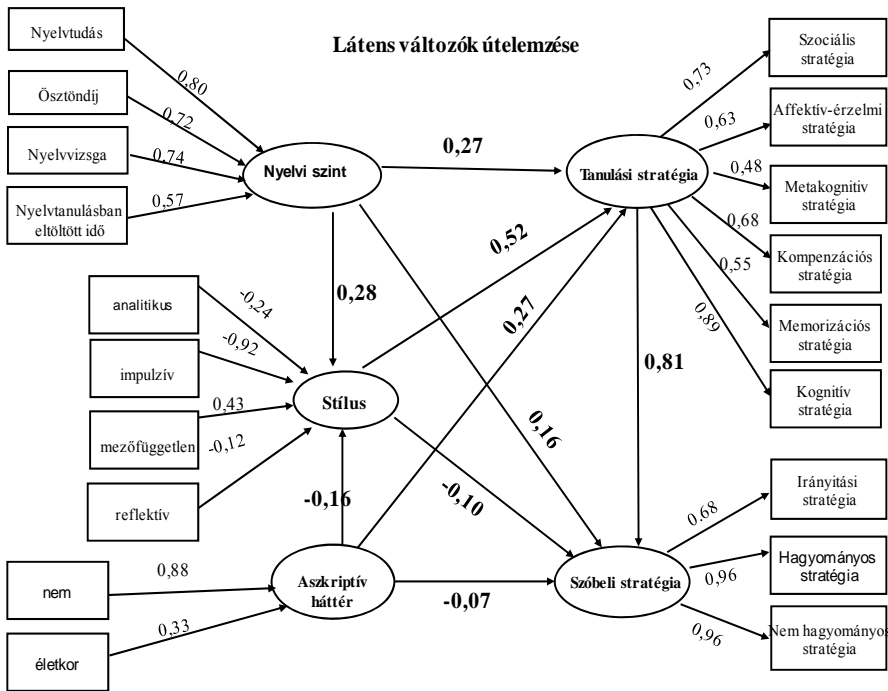
A nyelvi tartalomra és a formák pontosságára törekvő és odafigyelő technikákat elsősorban a 20 év alattiak csoportjához tartozó nyelvtanulók alkalmazzák, míg kevésbé használják ezeket az idősebb nyelvtanulói csoport (30 év feletti) tagjai.

5. Az egyes háttérváltozók hatása a kínai nyelvtanulásra

A kínai nyelv tanulásában szerepet játszó háttérváltozók, a nyelvtanulási és szóbeli nyelvtanulási stratégiáknak, valamint a nyelvtanulói stílusoknak a hatását a kínai nyelv sikeres elsajátítására az LVPLS modell felállításával vizsgáltam, amelyben a manifeszt változó-blokkok mögötti látens változók közötti kapcsolatrendszert tártam fel.

A nyelvi szint látens változói közül (nyelvtudás, ösztöndíj, nyelvvizsga és a nyelvtanulásban eltöltött idő) a *nyelvtudás* manifeszt változója határozza meg a legnagyobb súllyal (0,80) a nyelvi szintet. A nyelvi szintet másodsorban a nyelvvizsga (0,74), harmadsorban az ösztöndíj (0,72), és csak legutoljára a kínai nyelv tanulásában eltöltött idő (0,57) határozza meg.

A nyelvi szint egységnyi változása 0,27 egységnyivel emeli a kínai nyelv tanulásában kiválasztott stratégiák eredményességét, míg a szóbeli stratégiák használatára csak ennek közel fele mértékű hatást fejt ki (0,16). A nyelvi szint látens változója 0,16 egységnyit javít a hallgatók szóbeli nyelvtanulási stratégiáinak a kiválasztásában és használatában. A szóbeli nyelvtanulási stratégiák használatát a hagyományos (0,96) és a nem hagyományos stratégiák (0,96) azonos súllyal határozzák meg, tehát egy jó nyelvtanuló mind a két szóbeli stratégia-csoportot intenzíven használja annak érdekében, hogy emelje szóbeli nyelvtudásának eredményességét. Az irányítási stratégiák használata kisebb mértékben szól ebbe bele (0,68).

3. ábra: A manifeszt és látens változók útelemzésének modellje

A nem és az életkor (aszkríptív háttér) esetében a *nem* igen nagy faktor-súllyal (0,88), míg az életkor kisebb súllyal (0,33) játszik szerepet a kínai nyelv tanulásában. Az aszkriptív háttér változó a tanulási stratégia látens változóját pozitívan befolyásolja (0,27), ami a harmadik legerősebb strukturális hatás.

A nyelvtanulási stílus látens változó hat a legnagyobb mértékben a kínai nyelv tanulásában kiválasztott stratégiák használatára. A nyelvtanulási stílus látens változójának útegyütthatója (0,52) a legmagasabb, ez határozza meg a leginkább azt, hogy valaki milyen nyelvtanulási stratégiát választ a kínai nyelv tanulásakor. A nyelvtanulói stílus négy manifeszt változója (analitikus, impulzív, mezőfüggetlen, reflektív) közül a mezőfüggetlen stílusnak van pozitív súlya (0,43), míg a másik három stílus – az analitikus (-0,24), az impulzív (-0,92) és a reflektív (-0,12) stílus – esetében negatív irányba mutatnak a súlyok. A stílus látens változója az impulzív vs. mezőfüggetlen bipolaritást fejezi ki. A stílus látens változója pozitív irányban a mezőfüggetlen tanulási stílust, míg ellentétes, negatív irányban az impulzív tanulási stílust fejezi ki. Az impulzív stílus szignifikánsan befolyásolja a szóbeli stratégia választását (0,10). Az aszkriptív háttér változó alapján azt tudjuk megállapítani, hogy minél fiatalabb férfi valaki, annál inkább a mezőfüggetlen nyelvtanulói stílus jellemző

rá, ez az aszkriptív háttér változó pozitív irányban befolyásolja a nyelvtanulási stratégia használatának látens változóját.

A nyelvtanulási stratégiákat leginkább a kognitív (0,89) és a szociális (0,73) stratégiák használata határozza meg. Minél inkább jó nyelvtanuló valaki, annál több szociális és kognitív nyelvtanulási stratégiát használ annak érdekében, hogy a kínai nyelv tanulásában sikeres legyen. Az összes stratégia faktorsúlyai közül a metakognitív stratégia (0,48) faktorsúlya kapta a legkisebb értéket, bár ez még így is magas értéknek mondható. A memorizációs stratégia faktorsúlya a metakognitív stratégiák használatánál egy kicsit magasabb értéket mutat (0,55).

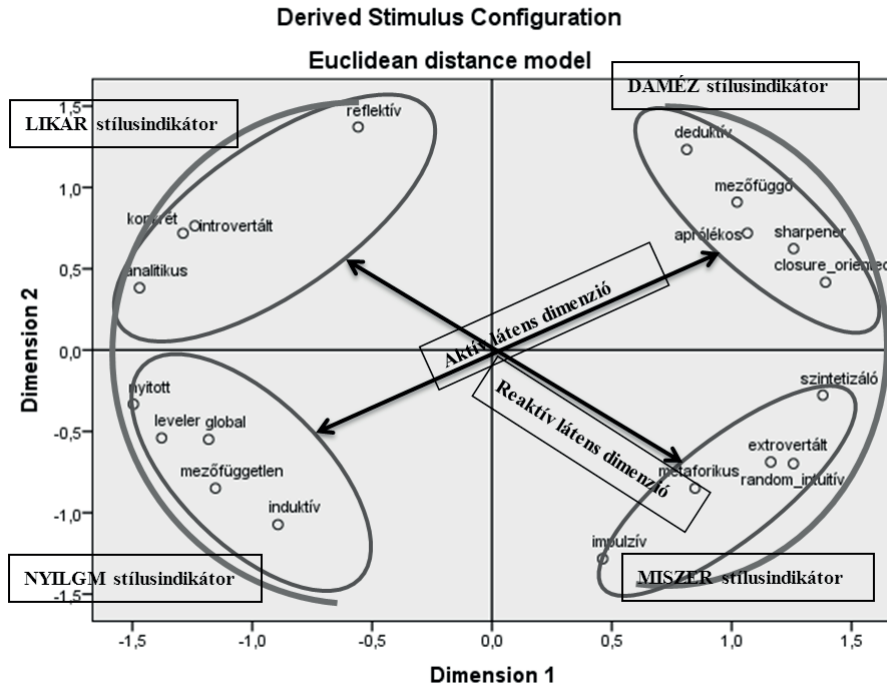
6. A nyelvtanulói stílusok szerepe a kínai nyelvtanulásban

A nyelvtanulási stratégiák választását és használatát a nyelvtanulási stílus erősen befolyásolja. A tanulói stílust sztereotípiákra és klasszifikációra hajlamosító tényező helyett érdemes egy olyan kontinuumként vagy a nyelvtanuló olyan repertoárjaként felfogni, amelyben az egyik pólustól a másik pólusig terjedő stílusok lehetőséget kínálnak a nyelvtanulónak arra, hogy az adott feladat megoldása során válasszon a stílusok használata közül.

Az egyes nyelvtanulói típusok nyelvtanulásuk során aszerint, hogy milyen stílusban tanulnak, más és más stratégiát preferálnak, ezért ezek mentén jól elkülöníthetők a kínai nyelv nyelvtanulási és szóbeli nyelvtanulási stratégiáinak használatai.

A kínai nyelv nyelvtanulói stílusainak térbeli szemléltetésében a sokdimenziós skálázás legkisebb térelemző modellje négy nyelvtanulói stílusdimenziót különít el.

A kínai nyelv nyelvtanulói stílusainak terét két bipoláris dimenzió feszíti ki. A tér két féltékéjét két látens dimenzió különíti el. Az egyiket AKTÍV, a másikat REAKTÍV látens dimenzióknak neveztem el. Az AKTÍV látens dimenzió egyik pólusán a deduktív–mezőfüggő–aprólékos–élesítő–zárt típusú nyelvtanulók helyezkednek el, – ezért ennek a dimenzióknak a jobb oldali pólusát Deduktív–Aprólékos–Mezőfüggő–Élesítő–Zárt (DAMÉZ) stílusindikátornak nevezem. Az AKTÍV látens dimenzió bal oldala, ami egyébként a kétdimenziós tér bal féltékéjének alsó része, a Nyitott–Induktív–Leveler–Globális–Mezőfüggetlen (NYILGM) stílusindikátor nevet kapta, a térrészben található stílusjegyek alapján. A jobb oldali féltékének alsó negyedében a második stílusindikátor alkotóelemei a Metaforikus–Impulzív–Szintetizáló–Extrovertált–Random, ennek alapján (MISZER) stílusindikátornak neveztem el. A bal féltéke felső negyedében a harmadik stílusindikátor helyezkedik el, amit Literal–Introvertált–Konkrét–Analitikus–Reflektív (LIKAR) nyelvtanulói stílusindikátornak neveztem el. Ez egyébként a REAKTÍV látens dimenzió bal oldali stíluspárja.

4. ábra: A nyelvtanulói stílusok MDS-modellje

A Reaktív látens dimenzióban található a magyar nyelvtanulók kínai nyelvtanulását meghatározó két stílusellentétpár: az impulzív és a reflektív nyelvtanulói stílus. Az impulzivitás a nyelvi szituációkban történő gyors reagálást jelenti, míg a válasz előtti információk összegyűjtését, elemzését ennek stílusellentétpárja, a reflektivitás jelöli.

Az impulzív és a reflektív nyelvtanulói stílusok a kínai nyelv stratégiáinak használatában és kiválasztásában egymás ellentétpárjaiként foghatók fel. A kínai nyelv sikeres elsajátításában az impulzív nyelvtanulói típus eredményesnek mondható, hiszen ez a stílus a *jó nyelvtanulók csoportjára*, és nem az átlagos vagy rossz nyelvtanulói teljesítményű nyelvtanulókra jellemző. Az impulzivitás nagyobb kockázatvállalást igényel a nyelvtanulótól, ezért a kínai nyelv tanulásában ez egy hatékony nyelvtanulási stílus. Az impulzív nyelvtanulói stílust preferáló nyelvtanulókra a szociális, az érzelmi és a memorizációs stratégiák gyakori használata jellemző, szóban viszont az érzelmi és a kompenzációs szóbeli stratégiák elkerülése az általános. Az, hogy az impulzív nyelvtanulókra a hirtelen válaszadás jellemző, nem zárja ki a pontosságra törekvő stratégiájának használatát. A kognitív stratégiák használatában az induktív tanulás – a speciális példákon keresztül az általános szabályokig történő nyelvtanulás – jellemzi őket.

A harmadik nyelvtanulói stílusindikátor, az analitikus is ebben a látens dimenzióban helyezkedik el. Az információfeldolgozás logikai analízis segítségével, alapvetően a nyelvtani formákra való fókuszálással történik.

Az Aktív látens dimenzióban a magyar nyelvtanulók mezőfüggetlen nyelvtanulói stílusindikátora található (NYILGM). A mezőfüggetlen gondolkodási módot előnyben részesítő nyelvtanulók-, az ingereket függetleníteni tudják a helyzettől, a környezettől, míg a mezőfüggőeknél a tárgyak észlelését erősen befolyásolja a környezet.

A nyelvtanulói stílusok közül a nyelvtanulás eredményességével a legszorosabb összefüggést a mezőfüggetlen gondolkodási stílusú nyelvtanulók mutatják. A mezőfüggetlen nyelvtanuló a problémát képes részekre bontva analitikusan elemezni, következtetéseket von le, ami a teljesítménnyel is szoros összefüggést mutat.¹³ Azt a megállapítást, miszerint a mezőfüggetlen gondolkodási módot előnyben részesítő hallgatók jobb teljesítményeket érnek el a kínai nyelvtanulásban, a vizsgálat eredményei alapján nem tudtam igazolni, mivel az ebbe a nyelvtanulói stílusba tartozó nyelvtanulók az átlagos vagy a nem jó nyelvtanulók csoportjából kerültek ki. A mezőfüggetlenség azt is jelentheti, hogy ez az a nyelvtanulói stílus, amelynek alkalmazói nem választanak stratégiákat. Ezzel szemben a velük stílusellentétpárt alkotó mezőfüggő nyelvtanulók három stratégia – a metakognitív, a memorizációs és a kognitív – használatát preferálták.

A tanulás folyamatában használt érzékszervek használata alapján három típust lehet megkülönböztetni: vizuális, auditív és szenzomotoros típusú nyelvtanulót.¹⁴ A kínai nyelv tanulása esetében a három típus közül az auditív stílust előnyben részesítő hallgatók azok, akik a kínai nyelv tanulásában jó eredményeket érnek el. A vizuális technikák használata kevésbé jellemző a jó nyelvtanulóakra, viszont preferálják a metakognitív, a memorizációs, a kognitív, a szóbeli metakognitív és a formacentrikus gyakorlatok stratégiáinak használatát.

A magyar diákok körében az auditív stílus előnyben részesítése figyelhető meg.¹⁵ Az angol és német nyelv esetében végeztek felmérést diszlexiás és nem diszlexiás gyerekek érzékszervi preferenciáinak leírására. A német nyelv esetében a preferenciák sorrendje az általános és a diszlexiás nyelvi csoportban is auditív, vizuális és haptikus sorrendet mutatott.¹⁶ Az angol nyelv esetében az átlagos és a diszlexiás nyelvtanulók is az auditív stílust részesítették előnyben.

Az eredmények azt mutatják, hogy az auditív stílust preferáló tanulók sikeresek kínai nyelvtanulásuk során.

¹³ Bárdos 2000: 239.

¹⁴ Oxford 2003: 3.

¹⁵ Kontráné 2004: 97.

¹⁶ Napravszky et al. 2009: 69.

7. Összegzés

Vizsgálatomban arra vállalkoztam, hogy felmérjem a magyar nyelvtanulók kínai nyelvtanulási stratégiáit és nyelvtanulási stílusuk jellegzetességeit. Arra kerestem a választ, hogy a kínai nyelv sajátosságai hogyan befolyásolják a nyelvtanulási stratégiák és stílusok használatát

A kutatás eredményeiből a következő tanulságokat vonhatjuk le: A magyar nyelvtanulók intenzív stratégiahasználók, ami azt is jelenti, hogy a jól megválasztott nyelvtanulási stratégia erősen hozzájárulhat a kínai nyelv tanulásában megszerezhető sikerélményhez.

A kognitív és memorizációs stratégiák összekapcsolása és együttes használata sikeres kínai nyelvtanulást eredményez, mivel ezek egymást támogatva, egymást kiegészítve segíthetik az írásjegyek szerkezeti felépítésének logikai úton történő megtanulását. A kínai nyelv tanulásában egy év elégséges idő, hogy a nyelvtanuló rájőjjön a kínai nyelv írásjegyeinek „rejtjelezésére”, és a memorizációs stratégiák használata helyett a kognitív stratégiákat részesítse előnyben.

A nyelvtanulói stílusnak van a legerősebb strukturális hatása a kínai nyelv elsajátítására. Ezért a továbbiakban érdemes lenne ajánlásokat tenni a személyiségjegyekkel a lehető legjobban kongruáló stratégiaválasztásra is.

A kínai nyelv eltérő nyelvi sajátosságait figyelembe véve megtanulása eltérő megközelítésmódokat igényel a tanulótól. A kínai nyelv elsajátításának folyamata sok tekintetben más nyelvekhez hasonlatos, azonban a stratégiahasználat különbségeket mutat az angol, illetve a német nyelv esetében.

A nyelvtanulási stratégiák és stílusok kutatásának eredményei abban is segítséget nyújthatnak, hogy olyan feladattípusok kerüljenek be a nyelvkönyvekbe, amelyek figyelembe veszik a kínai nyelv tanulása során használt hatékony stratégiákat és stílusokat.

A fiatal nyelvtanulók stratégiahasználatával kibővített vizsgálat pontosíthatja az aszkriptív háttér (életkor és nem) hatásának részletesebb megismerését.

HIVATKOZOTT SZAKIRODALOM

- Bárdos Jenő 2000. *Az idegen nyelvek tanításának elméleti alapjai és gyakorlata*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Budai László 2010. *Az anyanyelv változó szerepe az idegennyelv-oktatásban*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Chen Xiaofen 陈小芬 2008. *Liuxuesheng hanyu xuexi celüe yanjiu* 留学生汉语学习策略研究 [Külföldi nyelvtanulók kínai nyelvtanulási stratégiáinak vizsgálata]. (MA szakdolgozat, Xiamen University)
- Füstös László 2009. *A sokváltozós adatelemzés módszerei*. (Módszertani Füzetek). Budapest: MTA Szociológiai Kutatóintézete, Társadalomtudományi Elemzések Akadémiai Műhelye (TEAM).
- Konráné Hegybiró Edit 2004. „Gimnazista nyelvtanulók tanulási stratégiái.” In: Konráné Hegybiró Edit – Kormos Judit (szerk.) *A nyelvtanuló. Sikerek, módszerek, stratégiák*. Budapest: Okker Kiadó, 83–107.
- Kozjek-Gulyás Anett 2013. *A nyelvtanulási stratégiák szerepe a kínai nyelv tanulásában*. (PhD. disszertáció, ELTE BTK Kínai Tanszék)
- Lengyel Imre 1999. „Mérni a mérhetlent? A megyei jogú városok vizsgálata többdimenziós skálázással.” *Tér és Társadalom*. 13.1–2: 53–73.
- Mónos Katalin 2004. *Learner Strategies of Hungarian Secondary Grammar School Students*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Napravszky Noémi – Táncoz Judit – Mónos Katalin 2009. „Diszlexiás és nem diszlexiás általános iskolai tanulók nyelvtanulási stílusainak és stratégiáinak összehasonlító vizsgálata.” *Új Pedagógiai Szemle* 59.1: 50–71.
- Oxford R. L. 1990. *Language Learning Strategies: What Every Teacher Should Know*. Englewood Cliffs, NJ: Newbury House.
- Oxford R. L. 2003. „Language Learning Styles and Strategies: An Overview.” *Learning Styles & Strategies*. Oxford: GALA, 1–25
- Tar Ildikó 2007. *Az idegennyelv-tanulási stratégiák választásának összefüggései a nyelvtanulási tapasztalattal és szorongással*. Ph.D. diss., Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet. Személyiség-és Klinikai Pszichológiai Tanszék.
- Wen Qiufang 文秋芳 1995. „Yingyu chenggongzhe yu bu chenggongzhe zai fangfashang de chayi. 英语成功者与不成功者在方法上的差异 [A sikeres és sikertelen angol nyelvtanulók nyelvtanulási módszerei közötti különbségek].” *Waiyu jiaoxue yu yanjiu* 外语教学与研究 3: 61–66.
- Wen Qiufang 文秋芳 1996. „Chuantong he fei chuantong xuexi fangfa yu yingyu chengji de guanxi 传统和非传统学习方法与英语成绩的关系 [Hagyományos és nem hagyományos tanulási módszerek és az angol nyelv tanulásának sikeressége közötti kapcsolat].” *Xiandai waiyu* 现代外语 1: 37–43.
- Wu Yongyi 吴勇毅 2007. *Butong huanjingxia de waiguoren hanyu xuexi celüe yanjiu* 不同环境下的外国人汉语学习策略研究 [A különböző nyelvi környezetben tanuló külföldi hallgatók kínai nyelvtanulási stratégiáinak vizsgálata]. (PhD disszertáció, Shanghai Normal University)
- Wu Yongyi 吴勇毅 2008. „Yidali xuesheng hanyu kouyu xuexi celüe shiyong de ge'an yanjiu 意大利学生汉语口语学习策略使用的个案研究 [Olasz nyelvtanulók kínai szóbeli nyelvtanulási stratégiáinak vizsgálata].” *Shijie hanyu jiaoxue* 世界汉语教学 4: 88–100.